

Finansų ministro Rimanto Šadžiaus kalba Tarpparlamentinėje Europos Sąjungos ekonomikos ir finansų valdysenos konferencijoje 2013 m. spalio 17 d.

Gerbiami dalyviai, ponios ir ponai,

Esu dėkingas už suteiktą galimybę perskaityti pranešimą tema „Biudžeto konsolidacija ir struktūrinės reformos Europoje: laimėjimai ir perspektyvos“.

Europos Sąjungos ir euro zonos ekonomikos išgyveno sunkmetį, kurio vienas iš padarinių - vos per kelis metus euro zonos skola vidutiniškai išaugo nuo 60 procentų iki 90 procentų bendrojo vidaus produkto. Numatoma, kad skolos ir bendrojo vidaus produkto santykis šiemet sieks 89,8 proc. Europos Sąjungoje ir 95,5 proc. euro zonoje.

Nors daug nuveikta siekiant atkurti ekonomikos augimą, Lietuva pirmininkauja Europos Sąjungos tarybai vis dar iššūkių kupiniais laikais. Nepaisant vykstančios fiskalinės konsolidacijos, reikalingos grąžinti viešųjų finansų tvarumą ir Europos šalių pastangų stiprinant konkurencingumą – verslo ir gyventojų padėtis visoje Europoje išlieka sudėtinga.

Remiantis Europos Komisijos Pavasario prognozėmis, šių metų antrąjį pusmetį Europos Sąjungoje turėtų būti fiksuojamas ekonomikos augimas, kuris įgautų pagreitį 2014 metais. Optimizmo teikia ir praėjusią savaitę paskelbtos Tarptautinio valiutos fondo prognozės. Tačiau rizika išlieka - jeigu valstybės nesiims tolesnių reformų, vienas pagrindinių iššūkių ir toliau liks visame pasaulyje aukštas nedarbo lygis. Be to, norint išvengti įtampos finansų rinkose, būtinos veiksmingos krizių prevencijos priemonės (tokios, kaip kuriama Bankų sąjunga), taip pat reikalinga įgyvendinti ekonominės ir pinigų sąjungos struktūros stiprinimo politiką. Europos finansų stabilumas arba didesnė reformų vykdymo sparta sustiprintų pasitikėjimą ir paankstintų ekonomikos atsigavimą.

Nuveiktų darbų yra daug, jau matomas ir rezultatas - pastebimi ekonomikos atsigavimo ženklai. Nuo 2012 metų vidurio sumažėjo įtampa finansų rinkose, mažėja einamosios sąskaitos bei valdžios sektoriaus deficitai, auga konkurencingumas. Remiantis Europos Komisijos pavasario prognozėmis, nominalus biudžeto deficitas 2013 m. sumažės iki -3,4 proc. bendrojo vidaus produkto Europos Sąjungoje ir iki -2,9 proc. bendrojo vidaus produkto euro zonoje. Su infliacijos perspektyva susijusi rizika išlieka iš esmės subalansuota. Tačiau privalome išlikti budrūs, kad prognozės išsipildytų; kad

pagerėtų mažų ir vidutinių įmonių (MVI) finansavimas; kad būtų kuriamos naujos, darbo vietos, ypač jaunimui.

Konsolidavimo pastangos padėjo pagerinti fiskalinį tvarumą ir atkurti rinkų pasitikėjimą. Vis dėlto, nepaisant didelių pastangų, kurių ėmėsi Europos sąjungos valstybės, ir didėjančio finansinio stabilumo, iki šiol poveikis realiajai ekonomikai buvo ribotas, o vidaus paklausa išliko nedidelė. Prognozuojama, kad privataus sektoriaus vartojimas ir toliau augs lėtai.

Tam, kad Europos ekonomika vėl imtų augti, labai svarbu atkurti įprastą skolinimą ekonomikai ir palengvinti investicijų finansavimą. Turime atsižvelgti į mažų ir vidutinių įmonių svarbą ekonomikai, ypač kalbant apie darbo vietų kūrimą. Priemonės skirtos palengvinti mažų ir vidutinių įmonių kelią prie finansavimo išteklių turi išlikti prioritetu. Tai ypač svarbu tose šalyse, kuriose yra didelis jaunimo nedarbas ir kur reikalingi nauji investicijų finansavimo šaltiniai, kurie skatintų augimą ir darbo vietų kūrimą. Užvakar Liuksemburge siekdami pagerinti mažųjų ir vidutinių įmonių prieigą prie kredito išteklių, Europos Sąjungos finansų ministrai pasirinko vieną iš Europos Komisijos ir Europos investicijų banko pasiūlytų variantų dėl rizikos pasidalijimo su finansų institucijomis. Spalio 24–25 d. vyksiančiame susitikime Europos lyderiai nubrėš gaires dėl pagalbos mažosioms ir vidutinėms įmonėms iniciatyvos įgyvendinimo, kuri turėtų prasidėti jau kitais metais.

Žvelgiant į Europos Sąjungos valstybių pasirinktą politiką, dauguma jų stabilizuoti ekonomiką siekia griežtomis taupymo priemonėmis. Tačiau kalbant apie biudžeto konsolidaciją, svarbu pabrėžti, kad šiame procese svarbu ne tik mažinti išlaidas, bet ir gauti numatytas pajamas. Todėl labai svarbu užtikrinti, kad į biudžetą būtų mokama teisinga pajamų dalis. Verslo plėtrą skatinanti globalizacija, be teigiamo poveikio, taip pat sąlygoja neigiamus padarinius – mokesčių vengimo schemas, dėl kurių prarandamos valstybių pajamos bei sukuriamos iškreiptos konkurencinės sąlygos. Valstybėms „lipant“ iš ekonominės duobės ir siekiant skatinti ekonominį augimą, būtina užtikrinti vienodas ir aiškias konkurencines sąlygas.

Tai globali problema, kuriai ieškoma sprendimų aukščiausiuose lygmenyse – Didžiojo aštuoneto (G8), Didžiojo dvidešimtuko (G20) bei ES Vadovų Taryboje, kur siekiama kuo greičiau įdiegti tokias priemones kaip vieninga automatinio apskaitavimo mokesčių informacija sistema bei užkirsti kelią dirbtinam mokesčių bazės „įrimui“ ir pelno perkėlimui.

Progresas šioje srityje mažintų galimybes išvengti mokesčių ir sąlygotų sąžiningą konkurenciją.

Ekonomikos ir finansų krizė Europos Sąjungoje parodė struktūrinių reformų tęstinumo poreikį. Šis procesas gali būti politiškai sudėtingas ir socialiai sunkus, tačiau jis atlieka svarbų vaidmenį atkuriant konkurencingumą, ekonomikos augimą, taip pat prisideda prie išlaidų planavimo kokybės gerinimo. Ypač didelis dėmesys turėtų būti skiriamas socialinės apsaugos sistemos modernizavimui, darbo vietų kūrimui, mokesčių reformoms ir mažų bei vidutinių įmonių finansavimui. Tose Europos Sąjungos valstybėse, kurios ėmėsi struktūrinių reformų, teigiami rezultatai matomi jau dabar.

Vis dėlto, vienas modelis negali būti pritaikytas visoms šalims, kiekviena valstybė narė turi savo specifiką, kaip kovoti su finansiniais ir ekonominiais sunkumais. Fiskalinė ir ekonominė padėtis kiekvienoje valstybėje yra kitokia, todėl reikia diferencijuotos ekonominio augimo politikos, pritaikytos kiekvienai šaliai. Politikos įgyvendinimo tempas taip pat turėtų būti specifinis, atsižvelgiant į esamą fiskalinę padėtį. Europos Sąjungos valstybės narės turėtų siekti „politikos derinio“, kuris skatintų augimą trumpuoju laikotarpiu ir užtikrintų valstybės skolos tvarumą vidutinės trukmės laikotarpiu. Šiuo atžvilgiu, valstybės, vykdydamos savo ekonominę politiką bei planuodamos biudžetus, turėtų vadovautis Europos sąjungos Tarybos patvirtintomis specialiosiomis rekomendacijomis šalims narėms.

Reikia pažymėti, kad neigiamas fiskalinės konsolidacijos poveikis augimui trumpuoju laikotarpiu gali būti sušvelnintas įgyvendinant tinkamą išlaidų ir pajamų politiką. Kalbant apie valstybės išlaidas, labai svarbu didinti bendrą išlaidų veiksmingumą ir efektyvumą, suteikiant pirmenybę tam tikroms sritims: visų pirma, švietimui, moksliniams tyrimams, inovacijoms, darbo vietų kūrimui.

Ekonomikos augimo skatinimas, išlaidų kontrolė bei struktūrinės reformos neturėtų būti vertinami kaip tarpusavyje nesuderinamos koncepcijos. Priešingai - augimo skatinimas ir fiskalinė drausmė yra vienas kitą papildantys veiksniai. Patikimi viešieji finansai yra svarbus veiksnys siekiant tvaraus ekonomikos augimo ir kuriant darbo vietas. Savo ruožtu ekonomikos augimas padeda mažinti skolos lygį ir kurti stabilią finansų sistemą.

Lietuvoje ekonomikos augimą lėmė eksporto augimas ir struktūrinių reformų įgyvendinimas. Dauguma reformų susijusios su konkurencingumo didinimu darbo rinkoje ir verslo aplinkoje.

Nepaisant nepastovumo finansų rinkose, krizės metu Lietuva sugebėjo praplėsti investuotojų ratą Europoje (įskaitant privačius Vokietijos investuotojus), JAV ir Šveicarijoje, bei įgijo vis platesnį priėjimą prie tarptautinių rinkų.

Dabartinė Lietuvos Vyriausybė siekia skatinti ekonomikos augimą, tačiau kartu laikytis atsakingos fiskalinės politikos, kad stiprintume viešųjų finansų tvarumą. Tolesnis mūsų žingsnis – 2015 metais įsivesti eurą, kuris suteiktų Lietuvos žmonėms ir verslui naujų galimybių ir sustiprintų mūsų valstybės politinį ir ekonominį vaidmenį Europoje.

Lietuvai tenka garbė ir atsakomybė pirmininkauti Europos Sąjungos Tarybai ypač svarbiu metu, kai Europa vaduojasi iš ekonomikos sunkmečio ir visi turime prisidėti stiprinant tvaraus augimo pamatus. Tam reikia ir struktūrinių reformų, ir atsakingos išlaidų politikos, teikiančios prioritetus konkurencingumą didinančioms sritims. Turime užtikrinti finansų rinkų stabilumą, kurį visų pirma siejame su tolesniais Bankų sąjungos kūrimo žingsniais. Šiuo atžvilgiu, spalio 15 d. ECOFIN Taryboje patvirtinti reglamentai dėl Vieningo bankų ir kitų kredito įstaigų priežiūros mechanizmo yra ypač svarbūs - tai vienas iš pamatinių akmenų, ant kurių laikysis Bankų sąjunga. Šis sprendimas sutvirtins Europos finansų sistemos stabilumą. Taip pat, turime rūpintis ekonomikos pagrindo – mažų ir vidutinių įmonių – priėjimo prie finansinių išteklių didinimo galimybėmis, kovoti su mokesčių vengimu ir sukčiavimu.

Dėkoju už dėmesį ir esu pasirengęs atsakyti į Jūsų klausimus.
